

Oscar Romero / Machthebbers zwijgen held van de armen dood

door Ton Crijnen
2005-03-24

Oscar Romero, aartsbisschop van El Salvador, werd vandaag 25 jaar geleden in opdracht van ultra-rechts vermoord. Zijn proces tot zaligverklaring stagneert, en van zijn geestelijke erfenis is in het Midden-Amerikaanse land weinig over. Vooral armen houden zijn nagedachtenis nog in ere.

De kathedraal van San Salvador, hoofdstad van El Salvador, bestaat in feite uit twee afzonderlijke kerken: het hoofdgebouw met zijn marmeren plavuizen en gigantische kroonluchter waar aartsbisschop Fernando Sáenz Lacalle (lid van Opus Dei) de mis opdraagt, en de crypte met het graf van zijn vermoorde voorganger, Oscar Romero.

Hier komen elke zondag mensen bijeen die Romero's nagedachtenis in ere willen houden. Ze leggen rozen en lelies op zijn tombe en schrijven gebeden en intenties in het boek ernaast.

Net als in de rest van de rk kerk in dit dunbevolkte Midden-Amerikaanse land bestaat er geen contact tussen de beide groepen gelovigen - conservatief en progressief.

In de sloppenwijken van de stad kom je het portret van Romero nog regelmatig tegen, maar in de betere buurten lijkt het alsof hij nooit heeft bestaan. De door de rijken gedomineerde media zwijgen hem eveneens dood. Geen wonder dat zijn moordenaar nooit werd gestraft. Hij was ingehuurd door de ultrarechtse Arena-partij, die, hoewel nu gematigder, nog steeds aan de macht is.

De bisschoppen beproeven een andere tactiek. Zij stellen Romero voor als een vrome prelaat die veel goeds voor de armen deed. Dat hij in de laatste jaren van zijn leven pleitte voor een sociale omwenteling, wordt niet vermeld. Dat geeft maar onrust in een land waar een bovenlaag van rijken profiteert van het economisch herstel dat zich na de burgeroorlog heeft ingezet, terwijl de rest er alleen op achteruit is gegaan. Volgens recente VN-cijfers moet 22 procent van de Salvadoraanse bevolking zelfs zien rond te komen van één dollar per dag.

Net als in de tijd van Romero, toen hij onder de collega-bisschoppen vrijwel alleen stond in zijn verzet tegen het regime, onderhoudt de top van de kerk nauwe banden met de politieke, militaire en economische elite in het land. Zo zegende aartsbisschop Sáenz onlangs in het centrum van San Salvador een luxewarenhuis in, onder het toezien van de president, het kabinet en managers uit het bedrijfsleven. In de schaduw van dit symbool van het neo-kapitalisme wonen de mensen in krotten. Zij mogen de megastore niet eens in.

De uiterst conservatieve Sáenz liet vier jaar geleden weten dat er voor de bevrijdingstheologie 'geen plaats is in dit land'. En al staat volgens enkele onderzoeken nog steeds twintig procent van alle priesters achter deze vorm van maatschappijkritische theologie, feit is dat hun aantal de laatste kwarteeuw sterk is afgenomen. Ten dele komt dat doordat de rationele aanpak niet spoort met de spiritueel-devotionele behoeften van groepen gelovigen, en doordat veel mensen moe zijn van politisering in welke vorm dan ook (het geweld van nu heeft een sociale; geen politieke achtergrond). Maar de belangrijkste reden is dat de Salvadoraanse bisschoppen een heksenjacht hebben gehouden onder sympathisanten en aanhangers van het bevrijdingsdenken.

Of dit de reden is dat in de afgelopen vijftien jaar het aantal katholieken van 62 procent van de bevolking is gedaald naar 55 procent, valt moeilijk na te gaan. Wel lijkt zeker dat de weglopers niet zijn overgestapt naar de protestanten (21 procent) maar naar de groep (ruim 22 procent) die zegt nergens bij te horen. Wat het Vaticaan betreft: dat worstelt duidelijk met Romero's nagedachtenis. Dit bleek al in 2000, toen zijn naam in eerste instantie niet voorkwam op de lijst van 'martelaren van de 20ste eeuw' die tijdens een viering in het Romeinse Colosseum zou worden voorgelezen. De paus voegde hem er eigenhandig aan toe.

Velen hoopten dat het zaligverklaringsproces, in 1992 opgestart, nu snel kon worden afgehandeld. Maar dat gebeurde niet. Een van de redenen kan zijn dat men de Arena-partij niet voor het hoofd wil stoten. Een andere, dat Romero bij invloedrijke conservatieven binnen de curie (ten onrechte) als 'links' wordt gezien. En dat is in hun

ogen een zonde die zelfs de biecht niet kan witwassen.

Jonge Romero was behoudend

Oscar Anulfo Romero y Goldámez kwam op 15 augustus 1917 ter wereld in Ciudad Barrios, een bergdorpje in het oosten van El Salvador. Zijn vader was postbode. Romero jr. koos voor het seminarie. Na afloop studeerde hij theologie in Rome, waar hij in 1942 tot priester werd gewijd. Het jaar daarop, terug in El Salvador, werkte Romero als kapelaan, als rector van een seminarie en later ook als secretaris van de 'bisschoppelijke raad voor Midden-Amerika en Panama'.

Romero was een behoudend man. In 1970 benoemd tot hulpbisschop van Luis Chávez y Gonzalez, de oude maar liberale aartsbisschop van San Salvador, had hij moeite met de kerkelijke vernieuwingen die Chávez doorvoerde. Vier jaar later aan het hoofd van een eigen bisdom, toonde hij zich tegenstander van de linkse bevrijdingstheologie en de daarmee verbonden 'comunidades eclesiales de base'(kerkelijke basisingemeenschappen). Die zetten zich op vreedzame wijze in voor sociale veranderingen in het doodarme land (5,5 miljoen inwoners). Hier maakten veertien stinkendrijke families de dienst uit. Ze schrokken daarbij niet terug voor repressie en moord. Toen er ook in Romero's bisdom slachtoffers vielen, protesteerde de bisschop bij de president. Tevergeefs.

Een maand na zijn benoeming tot aartsbisschop van San Salvador (februari 1977) vermoordde een rechts doodseskader de jezuïet en sociale hervormer Rutilio Grande. Dit had een beslissende invloed op Romero. Hij eiste een officieel onderzoek; toen de regering daar niet op inging, kondigde hij aan dat vertegenwoordigers van het aartsbisdom voortaan alle officiële recepties zouden boycotten. Ook hield hij in de kathedraal een massale protestdienst voor Grande.

De regering was not amused, vooral niet omdat de aartsbisschop zich voor de armen begon uit te spreken en een commissie in het leven riep om de vele mensenrechtenschendingen in het land aan de kaak te stellen. Dat sentiment sloeg om in regelrechte haat nadat Romero in januari 1980 de Amerikaanse president Carter openlijk had verzocht alle militaire steun aan het bewind te staken. Ook riep hij de Salvadoraanse soldaten en de politie op niet mee te werken aan het martelen en vermoorden van landgenoten. Op 24 maart 1980 schoot een huurmoordenaar de aartsbisschop dood bij het opdragen van de mis.

Kort daarna brak een burgeroorlog uit die (tot 1993) ruim 75000 levens kostte.

Op zondag 10 april begint om 14.00 uur in de St. Agneskerk aan de Haagse Beeklaan een herdenkingsdienst ter nagedachtenis van Oscar Romero. De Salvadoraanse bisschop Rosa Chávez en zijn Nederlandse collega Van Luyn zullen voorgaan. Inlichtingen: romero@cordaid.nl of 070-3136300